
JASMINA BAVOLJAK □ Galerija Klovićevi dvori, Zagreb

sl.1. Marina Viculin
Snimio: Damir Kalogjera

Oprosti mi što sam te ostavila samu, ali nemam sada snage, to mi je poručila moja prijateljica i ravnateljica prošli tjedan. A onda, kao da ju je netko ukrao, samo je zaspala; znala je da ću biti ljuta.

Prisjećam se kako je sve počelo! Prvi sam je put ugledala na hodniku Muzeja 1988. godine.

Bile smo nove čuvarice. Biti tada čuvar-vodič u Muzejskom prostoru bila nam je čast. Ona na prvoj izložbi *Dürer, Gliha, Džamonja*, ja malo kasnije. Odgovornost beskrajna, nismo smjele sjediti, ni čitati, ni učiti, ali smo zato uvijek u šetnjama prostorom pričale, to smo smjele i mogle, i to smo uvijek i radile – pričale, smijale se ispod glasa i potihom. Kasnije je taj smijeh postajao sve glasniji, razgovori su bili sve dulji, puni planova i ideja.

Na njezinu Zlarinu otplivale bismo daleko od obale da u miru pričamo. Sanjarimo... Daleko od svih. Bile smo im dosadne i naporne. More joj je uvijek dobro činilo, meni manje. Mučila ju je činjenica što muzej nije na Zlarinu. Zgradu nije mogla preseliti, ali je zato dovodila ljude.

Onda smo postale "soričevke", i to nam je puno značilo. Nju je zvao Viculić, Koraljku – Koraljci, a moje mu se prezime nije dalo ni izgovoriti (katkad bih se zbog toga i izvukla). Tada su snovi počeli postajati stvarnost. Sjećam se velikog projekta – časopis! Ona ga je trebala uređivati, pisati telope i objave za medije. Uvijek joj je išlo pisanje.

Zvati novinare telefonom ujutro prije press konferencija. *Da ne mogu reći da ih nismo zvali*, rekla bi Biba. *To smo prestale raditi*, spomenula sam joj nedavno. *Morale bismo ponovo to uvesti, da se ne mogu izvući*, dodala je ona.

Dugo smo se morale dokazivati, biti tajnice izložaba – "komesari", kako se to tada zvalo. Kada je dobila prvo uredništvo kataloga, slavilo se i puno pričalo. Autorstva izložaba još su uvijek bila rezervirana za neke druge, mi smo samo bile "deca" koja bi sve priredila. Bili smo "mladi kustosi" – ona, Stela, Slaven, Leo, Koraljka, Nevena, Renata i ja... "Stari" su otišli u Mimaruru.

Onda su se otvorili novi prostori – Galerija Gradec i Kula Lotrščak. Sjedila je s Darkom Glavanom u sobi, i to je za nju bilo inspirativno. Hrabro je otišla na Venecijanski bijenale bez putnog naloga, i bez direktorova dopuštenja. Ja se to nikad nisam usudila. Poslije me Sorić, kao njezinu najbolju prijateljicu, imenovao predsjednicom disciplinske komisije. Fedor i Bibić bili su članovi. Nešto smo smislili i nije kažnjena. Uvijek je bio mudar.

sl.2. Pripreme izložbe "Remek-djela iz Muzeja Picasso, Pariz", s Anne Baldassari. Galerija Klovičevi dvori, 2013. Snimio: Damil Kalogjera

sl.3. Otvorenje izložbe "Remek-djela iz Muzeja Picasso, Pariz". Galerija Klovičevi dvori, 2013. Snimio: Damil Kalogjera

Prve autorske projekte ostvarila je s prijateljicama Vesnom Kovačić i Ivom Patarčec. To je bio njezin svijet: crno-bijele slike, metalne, tada možda malo presuvremene za naš program, neki bi rekli preizgrebane. Uvijek hrabro!

Dovele smo tada studente Akademije likovne umjetnosti pred Galeriju Gradec, zvali smo to *ALU plac*. *Trebali bismo opet to napraviti, dati im plato*, rekla je, *kao nekad, i Gradec, neka skvotiraju. Ionako nam fali punka u kulturi* (nasmijala se).

Onda su došli Zagrebački saloni. Pozvala je mlade dizajnere Bruketu i Žinića da oblikuju kataloge. Svi su se čudili njihovu katalogu s čavlima, a i onom drugom, sivom, s bezbroj preklopa. Borila se da Igor Zabel postane prvi strani selektor Salona. Kožarić joj je pomogao, i uspjeli su. Pomaknula je granice.

Ana Dević i Klaudio Štefančić učili su od nje, Danijela, Saša, Kate, i mnogi drugi, svima je davala priliku. Tjerala ih je da pišu. Uvijek nas je sve tjerala da pišemo – Bibu, Anu, Jasminku, mene. *To je stvar rutine*, govorila bi, ali ja sam znala da je tako pronalazila i vrijeme da bude sama sa sobom. Pisanje je bila njezina najveća ljubav. Rekla je negdje da su njezini tekstovi često shvaćeni na razini privatnosti, što je pogrešno i da je to posao koji se ne radi samo umom, već i tijelom, svim osjetilima, pa i emocijama. Takva je bila naša Marina: emocionalna, tjelesna, osjetljiva, strastvena, otvorena, neustrašiva i znatiželjna.

Trudili smo se smišljati projekte u ciklusima – kiparski u prizemlju (Zrinščak, Drinković, Mijić...) i podrumski (Nika Radić, Kovač, Majkus, Mikac...). U podrumu ionako nitko nije želio izlagati.

Nije to ni spominjala u svojoj službenoj biografiji, kao da je na to zaboravila ili joj to više nije ni bilo važno jer je tada došla fotografija. Ona je, zapravo, oduvijek bila tu, uz nju. Mirica i Nenad Gattin, Nikola i Goran Tačevski. Imala je i svoju *Mamiju*, snimala je i sama.

Spremala se retrospektiva Marije Braut i na Stručnom su vijeću rekli da je to fotografska izložba pa neka bude na Gradecu. *Ne izlažemo fotografiju u 'velikoj' kući rekli su nam*, a Marina je pitala: *Zašto? Pa da, zašto ne?* pitala sam i ja. I tada je fotografiju na velika vrata uvela u Galeriju. Opet je hrabro pomaknula granice. Imala je nepogrešiv osjećaj za trenutak, uvijek je znala kako nešto treba tražiti, i to bi dobila.

Zaredale su retrospektivne i monografske izložbe: Braut, Posavec, Vesović, Klarica, Nenad Gattin, Dabac, Faktor, Nadar, Cartier Bresson, Bischof te manji kustoski fotografski *snapshotovi* u Kuli Lotrščak (Kučera, Merc, Šolić, Rasol, Efendić, Posavec, Vesović, Dabac, Kožarić, Bavoljak, Herceg, Jurjević, Radić... i mnogi drugi).

I Picasso je stigao preko fotografije. Uzbudjenje ju je obuzelo kad se susrela s fotografijama Doore Maar, a strast koju je dijelila s Ann Baldassari podijelila je sa svima nama izložbom *Dora Maar i Picasso – dodir pogledima*. Jedna romantična priča. Bila je to velika škola, ali uspjela je. Opet je pomaknula granice. Ann je nakon toga postala ravnateljica Muzeja Picasso, a Marina je otišla na Zlarin sanjati s Perkovim o zlarinskome muzeju, spremati *Otočku kartu*, družiti se s prijateljima. To joj je bilo važno. Prijatelji. Uvijek ih je hrabrila. Od njih je puno tražila, ali ih je poticala da i sami istražuju.

Sve bi ih okupila na svom Zlarinu. Niku Radić, Mirjanu Vodopiju, Vlastu Žanić, Kuduza, Kovača, Marteka, Artukovića, Eškinju, Labrovića, Cvijanovića, Meštrovića, Meiru, Ivanu i mnoge druge, a stalno su dolazili i neki novi i mlađi, nisam to više mogla pratiti. *Znaš*, rekla mi je, *kad odem odavde, Gula i ja ćemo živjeti na Zlarinu, ja bih mogla predavati u Splitu, a na Zlarinu ću otvoriti muzej da mogu raditi izložbe*. To bi mi samo tako rekla, a ja sam znala da će to i ostvariti.

Nikada nije odustajala, pa ni posustajala. U svemu bi tražila, i pronalazila, prijateljstvo i bliskost, tako je mogla izdržati. Da, bliskost joj je bila važna – s Radoslavom Tomićem dok su radili velike majstore renesanse, s Jadranom kada je radila *Oltare avangarde*, s Jean-Michel Forayom u Marc Chagallovoj priči nad pričama, s Dalit u *Skulpturama Edgarda Degasa* i, ponajviše, s Ann. Nikada nije zaboravljala prijatelje. A ni oni nju.

sl.4. Marina, 2013.

Snimio: Damil Kalogjera

sl.5. Marina, studeni 2014.

Snimila: Jasmina Bavoljak

Kada se javila na natječaj za ravnateljicu, rekla mi je da je sada spremna. Nazvala me i pitala: *Hoćeš da kažem odluku prvo tebi ili Guli? Meni,* rekla sam. Znala je da će Gula biti ljut, a ja sretna.

Tada je došao Picasso. Borila se! Bila je ponosna na broj posjetitelja: 133 721, i papirić s brojem još je do nekidan bio nalijepljen na zidu njezina ureda. Smatrala je to velikim uspjehom – približiti umjetnost tako velikom broju ljudi. *Moramo se otvoriti,* stalno je ponavljala. Nije imala predrasude ni prema umjetnosti ni prema publici. Sve je željela prigrliti. Uvijek bezrezervno i dokraja.

Naša Marina bila je žena ispred svoga vremena, puno puta neshvaćena i od svojih suradnika, rekla mi je jučer Du-bravka.

Takva je bila naša Marina.

Učila nas je i sve nam je dala. Neustrašivost i hrabrost, toplinu i veselje. *Uvijek je sve moguće, što god poželimo možemo ostvariti, važno je samo koliko to jako želimo,* govorila je.

A onda smo samo prestale pričati, sanjati, smijati se, ručati u kuhinjici. Zavladao je tišina.

Marine više nema s nama, ali njezin će smijeh zauvijek ostati u ovim hodnicima.

Zvati nas da dosegamo, shvatimo i ostvarimo njezine ideale i vizije.

Da, takva je bila naša Marina.

BIOGRAFIJA MARINE VICULIN

Marina Viculin rođena je 13. veljače 1957. godine u Zagrebu. Godine 1982. diplomirala je povijest umjetnosti i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a magistrirala 1987. s temom *Citat u francuskom slikarstvu osamdesetih godina, Paris IV – Sorbonne*.

Kod mentora Sergea Lemoinea doktorirala je na Paris IV – Sorbonne 2010. godine s doktorskom tezom *Pripovijest o Novim tendencijama*.

- 1989. – 1991.** □ samostalna likovna kritičarka – predgovori kataloga i likovne kritike u dnevnim novinama; članica ULUPUH-a i ZUH-a
- od 1989.** □ stalno zaposlena na mjestu kustosice u Galeriji Klovićevi dvori
- 1989. – 1991.** □ kustosica u Odjelu za odnose s javnošću u Galeriji Klovićevi dvori
- 1994. – 1996.** □ voditeljica Galerije Gradec, specijalizirane za suvremenu umjetnost unutar sustava galerija GKD-a (tada Muzejsko-galerijski centar)
- 1996. – 1998.** □ izvršna direktorica Zagrebačkog salona (u razdoblju dok se održavao u GKD-u)
- od 1999.** □ stekla zvanje više kustosice u Galeriji Klovićevi dvori; radi velike retrospektivne izložbe fotografije (Marija Braut, Ivan Posavec, Mio Vesović, Josip Klarica, Nenad Gattin) i manje kustoske fotografske *snapshotove* u Kuli Lotrščak (Kučera, Merc, Šolić, Rasol, Efendić, Posavec, Vesović, Dabac, Kožarić, Bovoljak, Herceg, Jurjević, Radić...). Zamislila je i s autoricom Anne Baldassari, kustosicom fotografije u pariškome Muzeju Picasso, realizirala izložbu *Dora Maar i Picasso – dodir pogledima*, održanu u Galeriji Klovićevi dvori 2004. godine; godine 2007. s Jean-Michel Forayom suautorica izložbe *Marc Chagall – priča nad pričama*
- od 2004.** □ na Visokoj školi za poslovanje i upravljanje *Baltazar Adam Krčelić* predaje kolegij *Dizajn u kulturi*
- od 2006.** □ s umjetnikom Vedranom Perkovom pokrenula 2006. udrugu *Punta Arta*, projekt koji se provodi na otoku Zlarinu, a putem umjetničkih rezidencija i izložaba teži preispitivanju recepcije suvremene umjetnosti u uvjetima otočke sredine
- 2007.** □ s Igorom Kuduzom autorica je izložbe *Volimo li gledati druge ljude?*, postavljene u Umjetničkom paviljonu, u organizaciji Hrvatskog foto-saveza
- 2008.** □ *Otočka karta*, autorski projekt grupne izložbe utemeljene na rezidenciji umjetnika na otoku Zlarinu (Radić, Vodopija, Žanić, Kuduz, Kovač, Martek, Artuković, Eškinja, Perkov, Ivana Jelavić, Labrović, Cvijanović, Meštrović, Mujičić); izložba Igora Kuduza u Galeriji Waldinger
- 2008.** □ *Oltari avangarde*, izložba suvremene umjetnosti srednje i istočne Europe te bivše Jugoslavije, s Jadranom Adamovićem, GKD; vodi program osječke Galerije Waldinger: izložbe Ivana Posavca i Nike Radić
- 2009.** □ stječe zvanje muzejske savjetnice; postavlja retrospektivnu izložbu Ivana Faktora u Galeriji Klovićevi dvori; deset izložaba u sklopu ciklusa *Snapshot*; kustosica izložbe *Zagovori svetom Tripunu – blago Kotorske biskupije*; Galerija Waldinger: izložbe Tanje Vujasinović, Gorana Petercola /Roberta Sošića, Mija Vesovića, Vedrana Perkova, Marka Ercegovića
- 2010.** □ postavlja monografsku izložbu Petra Dabca; kustosica izložbe autora Radoslava Tomića *Tizian, Tintoretto, Veronese, veliki majstori renesanse*
- 2011.** □ od 17. travnja 2012. na dužnosti ravnateljice Galerije Klovićevi dvori; kustosica izložaba *Edgar Degas – skulpture i Martin Arnold, ledeni zagrljaj*; sudjelovala u izložbi i na predavanju u sklopu Festivala *Croatie, la voici: L'oeil de Peter Knapp su la photographie Croate*
- 2012.** □ kustosica izložbe autorice Anne Baldassari *Remek-djela iz Muzeja Picasso, Pariz*; monografska izložba Damira Sokića
- 2013.** □ dobila odličje Viteza reda umjetnosti i književnosti Republike Francuske kao znak priznanja za doprinos umjetničkoj suradnji između Francuske i Hrvatske; autorica prostorne koncepcije i likovnog postava izložbe *Normandija / Rada-nje impresionizma*

Primljeno: 28. siječnja 2015.

sl.6. S otvorenja izložbe Waltera Neugebauera.
Galerija Klovićevi dvori, 2013.
Snimio: Damil Kalogjera

sl.7. Marina Viculin s predsjednikom Ivom Josipovićem i gđom Tatjanom Josipović na otvorenju izložbe "Edgar Degas – skulpture".
Galerija Klovićevi dvori, 2012.
Snimio: Damil Kalogjera

sl.8. S Anne Baldassari na otvorenju izložbe "Dora Maar i Picasso – dodir pogledima".
Galerija Klovićevi dvori, 2004.
Foto: S. Szabo

sl.9. Marina Viculin s gospođom Milkom Mesić i gospođom Majom Razović Kocijan na otvorenju izložbe "Dora Maar i Picasso – dodir pogledima".
Galerija Klovićevi dvori, 2004.

sl.10. S Alainom Tapiéom, ministricom Andreom Zlatar Viočić i veleposlanicom Francuske Republike u Hrvatskoj, Michelle Boccoz na otvorenju izložbe "Normandija / Rađanje impresionizma".
Galerija Klovićevi dvori, 2014.
Snimio: Damil Kalogjera

sl.11. Galerija Klovićevi dvori, studeni 2014.
Snimio: Damil Kalogjera

sl.12. S Ivanom Faktorom i Leonidom Kovač na otvorenju izložbe Ivana Faktora "Prvi program".
Galerija Klovićevi dvori, 2010.

sl.13. S Tomislavom Kovačićem na otvorenju izložbe "Na placu".
Kula Lotrščak, 2008.

sl.14. S Ivanom Posavcem i Ivanom Kožarićem na otvorenju izložbe "Ivan Posavec – fotografije".
Galerija Klovićevi dvori, 2012.

sl.15. Otvorenje izložbe Damira Sokića "Slijepe ulice".
Galerija Klovićevi dvori, 2013.
Snimio: Damil Kalogjera

sl.16. S otvorenja u Galeriji Gradec s ministricom kulture Vesnom Jurkić Girardi i akademikom Tonkom Maroevićem, 1994.

IN MEMORIAM: MARINA VICULIN, PHD (1958 – 2015)

Dr Marina Viculin, director of the Klovićevi dvori Gallery, passed away in Zagreb on January 19, 2015.

Marina Viculin was born on February 13, 1957, in Zagreb. In 1982 she took a BA in art history and comparative literature at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb.

In 1987 she took a master's at Paris IV – Sorbonne with a dissertation on *The Citation in French Painting of the eighties*. With Serge Lemoine as her supervisor, she took a doctorate too at Paris IV, her thesis being entitled *The Story of the New Tendencies*.

From 1988 she worked freelance, writing forewords to catalogues and art criticism in the dailies. From 1989 she was permanently employed in the position of curator in Klovićevi dvori Gallery.

She authored numerous retrospective exhibitions, only a few of which can be mentioned here: the photographs of Marija Braut, Ivan Posavec, Mio Vesović, Josip Klarica, Nenad Gatti, Ivan Faktor, Petar Dabac as well as smaller shows in Lotrščak Tower Gallery (Kučera, Merc, Šolić, Rasol, Efendić, Posavec, Vesović, Dabac, Kožarić, Bavoļjak, Herceg, Jurjević, Radić...).

With Anne Baldassari, photography curator, she conceived and produced the exhibition *Dora Maar and Picasso – Touch with Looks*, held in Klovićevi dvori in 2004. In 2007 with Jean-Michel Foray she produced and conceived *Marc Chagall – Story of Stories*. With Jadran Adamović she put on an exhibition of the art of CEE and the exhibition *Intercessory Prayers to St Tryphon – the Treasures of the Diocese of Kotor*. She curated the exhibition authored by Radoslav Tomić *Titian, Tintoretto, Veronese, Great Masters of the Renaissance*. She was curator of the exhibitions *Edgar Degas – Sculptures* and *Martin Arnold, the Frozen Embrace*. In 2013 she curated Anne Baldassari's *Masterpieces of the Picasso Museum, Paris*; after that came a monographic exhibition of Damir Sokić.

In 2014 she received the Order of Chevalier of Arts and Literature of the French Republic, as a mark of recognition of her contribution to artistic collaboration between France and Croatia.

In the same year she organised the exhibition *Normandy: Giving Birth to Impressionism*.

She was director of Klovićevi dvori Gallery from April 17, 2012, to January 19, 2015.